

Ausdrücke in andere Sprachen ist es wichtig, nicht nur die geschmacklichen Assoziationen zu berücksichtigen, sondern auch die kulturellen Wahrnehmungen und Assoziationen mit Essen und Trinken in bestimmten Kulturen. Dies trägt dazu bei, den idiomatischen Charakter der Phraseologie zu bewahren und ihre Bedeutung in der Übersetzung genau und effektiv zu vermitteln.

Intonation und emotionale Konnotationen sind in der Übersetzung schwer zu vermitteln, da sie oft mit den kulturellen Merkmalen der Sprache zusammenhängen, die durch Tonfall, Akzent, Rhythmus und andere Aspekte der Sprache zum Ausdruck kommen. In vielen Phraseologismen kann die Intonation einen emotionalen Zustand oder eine Einstellung zu dem besprochenen Phänomen oder Ereignis unterstreichen.

References

- Agarova, A. (2021): Агапова А. В. Переклад фразеологізмів з гастрономічним компонентом: традиції та новації. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічні науки"*, 108, 12-18.
- Burger, H. (2007). *Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung*. 2. Halbband. Berlin: Walter de Gruyter
- Kautz, U. (2002). *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. München: Iudicium.
- Schemann, H. (2000). *Deutsche Redensarten*. Stuttgart: Pons.

Larysa Volovyk, PhD in Philology

Poltava State Agrarian University

Linguistic Difficulties in Translating German Phraseological Units

The article deals with concepts of gastronomic phraseological imagery as a special linguistic category that is determined by its linguistic and cultural aspects, and the dynamic nature of language and thought. It also selects translation methods for expressions with a gastronomic component that allow for the reflection of general linguistic trends in the interpretation of German gastronomic phraseological units.

Key words: *structure, semantics, pragmatics, linguistics, translation strategies.*

Гусейнова К. А.

Запорізький національний університет

Науковий керівник – д-р філол. наук, доц. Шевченко О. І.

<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3291>

Лексико-семантичні та стилістичні особливості перекладу метафорики у творах Дж. Байрона

Метафора є одним із найдавніших і найпотужніших засобів художнього мовлення, який дозволяє не лише прикрашати текст, а й формувати особливий спосіб пізнання світу. У художній літературі метафорики відіграє ключову роль у вираженні емоцій, філософських поглядів та авторського світогляду. Особливо це помітно в поезії романтизму, де метафора стає не просто стилістичним засобом, а способом осмислення людського буття.

Творчість Джорджа Гордона Байрона є визначним явищем у європейській літературі, а його поезія відзначається глибокою емоційністю, експресивністю

та символізмом. Поет використовує метафору як інструмент для передачі внутрішнього стану ліричного героя, зображення природних явищ та осмислення суспільних і моральних питань. Дослідження метафорики Дж. Байрона дозволяє краще зрозуміти не лише його індивідуальний стиль, а й загальні закономірності романтичного світобачення.

Метою дослідження є когнітивні, лексичні, семантичні та стилістичні особливості відтворення метафорики у творах Джорджа Гордона Байрона українською мовою. Зазначені проблеми ми розглядаємо з точки зору когнітивної, лексичної, семантичної та стилістичної перспектив. Одним із завдань нашого дослідження є виявлення домінуючих метафоричних моделей, які формують поетичний світогляд Дж. Байрона.

Актуальність дослідження зумовлена важливістю розкриття механізмів метафоричного мислення Дж. Байрона та відтворення цього процесу українською мовою, що дозволяє краще зрозуміти його художню майстерність та вплив на розвиток романтизму в європейській літературі. Об'єктом дослідження є поетичні тексти Дж. Байрона. Предметом – особливості перекладу метафорики та її функціонування в художньому дискурсі.

Одним із основних методологічних підходів до аналізу метафорики у нашому дослідженні є залучення категоріального і понятійного апарату когнітивної лінгвістики, яка розглядає метафору не лише як художній засіб, а й як механізм мислення та концептуалізації світу. З точки зору когнітивної парадигми, метафори в поезії Дж. Байрона можуть розглядатися як відображення його світогляду та емоційного стану (Наливайко, Шахова, 2001, с. 226-233). Інший важливий аспект дослідження – лексичний та семантичний аналіз, що дозволяє простежити, які сфери досвіду автор метафорично трансформує. Наприклад, Дж. Байрон часто використовує образи природи для вираження внутрішнього конфлікту та романтичного пориву. Стилiстичний аналіз дозволяє виявити характерні особливості використання метафори у поетичних текстах Дж. Байрона, зокрема, її роль у створенні образності, експресії та ритмічної організації поетичного тексту.

Метафорична система Дж. Байрона відіграє ключову роль у створенні його поетичного стилю. Він активно використовує природу, часові образи та антропоморфні метафори для вираження глибоких емоційних переживань і філософських роздумів. Метафори у поезії Дж. Байрона не лише доповнюють описову складову, а й формують індивідуальну атмосферу творів, передаючи трагічний пафос, романтичну меланхолію або героїчний піднесений тон. Завдяки цим засобам Дж. Байрон досягає максимальної експресії, дозволяючи читачу не просто сприймати його поезію, а й відчувати її внутрішню силу.

У процесі аналізу поезії Дж. Байрона було відібрано 30 текстів, у яких виявлено понад 150 метафоричних конструкцій. Найчастіше вживаними є метафори природи, які складають 60% усього корпусу метафоричних конструкцій. Наприклад, у поемі “The Giaour” застосовується наступна метафора: “*The sea is a mirror, reflecting all that is beneath it*” (Byron, 1814). У перекладі П. Куліша використано прийом калькування: “*Море – дзеркало, що відображає все, що під ним*” (Куліш, 1905). Д. Паламарчук застосовує засіб

конкретизації: “Море – гладінь, у якій віддзеркалюється весь світ” (Паламарчук, 2005).

Природні явища нерідко слугують дзеркалом душевних переживань ліричного героя. Наприклад, у поемі “Childe Harold’s Pilgrimage” море постає як символ свободи й водночас невгамовної пристрасті: “The mountains look on Marathon—And Marathon looks on the sea” (Byron, 1812). Пейзаж оживає, немов спостерігає за історичними подіями. У перекладі П. Куліша ця метафора збережена засобами дослівного перекладу із синтаксичною адаптацією: “Гори вдивляються в Марафон, а Марафон — у море” (Куліш, 1905). Перекладач використовує калькування, зберігаючи структуру оригіналу. Д. Паламарчук обирає прийом модуляції, замінюючи образ на більш динамічний: “Гори бачать Марафон, а Марафон лине до моря” (Паламарчук, 2005). Тут відбувається зміна граматичної структури, що створює відчуття руху.

У творах Дж. Байрона можна виокремити антропоморфні метафори: “The stars are the eyes of heaven, which we look upon in silence” (Byron, 1812). В. Богуславська пропонує модуляцію: “Зірки – це очі небес, що пильно вдивляються в нас” (Богуславська, 2005). Д. Паламарчук використовує метафоричну транспозицію: “Зорі – це всевидючі очі, що сяють у вічності” (Паламарчук, 2005).

Дж. Байрон, застосовуючи антропоморфні метафори, наділяє абстрактні поняття людськими рисами, сприяючи емоційній насиченості тексту: “But hush! hark! a deep sound strikes like a rising knell!” (“The Eve of Waterloo”) (Byron, 1812). Тут звук дзвону набуває людських характеристик, немов віщає про загибель. У запропонованому перекладі В. Богуславської ця концепція передана засобами експлікації: “Та цить! Почуй, як грім котиться похмурий, Немов за упокій лунає дзвін!” (Богуславська, 2005). Перекладачка розкриває приховане значення і додає емоційності, позначаючи грім, як “похмурий”, що відтворює передчуття трагедії. Інший перекладач, О. Веретенченко, пропонує концептуальну заміну засобами модуляції: “О, чуєш? Дзвін глухий, мов поклик смерті...” (Веретенченко, 2005).

Військові метафори також відіграють важливу роль у поезії Дж. Байрона. Наприклад, у строфі “Life’s battle is not fought alone” (“Don Juan”) життя порівнюється з битвою, що передає ідею боротьби за існування. У перекладі Д. Паламарчука використовується аналогічний образ: “Битва життя не ведеться на самоті” (Паламарчук, 2005).

Символіка світла й тіні створює драматичний контраст між надією та розчаруванням. Це чітко відображається в таких метафоричних зворотах, як “The light of the world is love, but in a moment’s shadow it is lost” (“Childe Harold’s Pilgrimage”), де світло символізує любов і надію, тоді як тінь представляє відчай і втрату (Byron, 1812). Переклад Д. Паламарчука вказує на застосування такого перекладацького засобу, як калькування, що дозволяє зберегти структуру та образи тексту оригіналу без суттєвих змін змісту: “Світло світу – це любов, але за мить його поглинає тінь” (Паламарчук, 2005). Інший приклад – “A single ray of light can pierce the darkness” (“The Corsair”), що підкреслює надію навіть у найтемніші часи (Byron, 1814). Переклад В. Богуславської має

чіткі ознаки метафоричної транспозиції, що унеможливило збереження загальної метафори світла: “Єдиний промінь світла може прорізати нітьму” (Богуславська, 2005).

Метафори часу виражають руйнівність стихії, неблаганність змін людської долі: у творі “Don Juan”: “*Time, the devourer of all, waits for no one*” (Byron, 1819). Тут час зображено як “пожирача”, що не має милосердя і не зупиняється – це підкреслює його безжалісність і невідворотність для людини. У перекладі П. Куліша цей образ збережено шляхом калькування: “*Час, пожирач усього, не чекає нікого*” (Куліш, 1905). Це дозволяє точно передати значення оригіналу, зберігаючи його метафоричну силу, та підкреслює фатальність часу, що невпинно поглинає все на своєму шляху.

Результати проведеного дослідження вказують на те, що переклад метафорики у творах Дж. Байрона є складним процесом, оскільки поєднує когнітивні, лексичні, семантичні та стилістичні аспекти. Аналіз метафорики дозволяє глибше зрозуміти художню картину світу Дж. Байрона та його особистісні переживання. Розгляд метафор у поезії Дж. Байрона дозволив виявити основні метафоричні моделі, такі як метафорика природи, часу, світла і тіні, а також антропоморфні метафори. У процесі аналізу перекладів було зафіксовано використання різних перекладацьких трансформацій: калькування, конкретизації, модуляції, метафоричної транспозиції. Виявлені особливості перекладу поезії дозволяють краще осмислити когнітивні, лексичні, семантичні та стилістичні аспекти передачі метафорики та її функціональність у художньому дискурсі.

Література

- Маріна О. (2015). Парадоксализация сучасного англомовного поетичного дискурсу. *Науковий вісник Чернівецького університету: Германська філологія*, 740-741, 123-126. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2015_740-741_36.
- Мисечко, Н. та Зимомря, М. (2025). Ідіостиль Джорджа Гордона Байрона в українських перекладах: специфіка відтворення образів і мотивів. *Collection of Scientific Papers “SCIENTIA”* (December 13, 2024; Zagreb, Croatia), 258–264. Retrieved from <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/2304>
- Наливайко, Д. С. та Шахова, К. О. (2001). Англійський романтизм. *Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму* (с. 226–233). Тернопіль: Навчальна книга.
- Байрон, Г. (1905). *Чайльд Гарольдова мандрівка*. Переклад з англійської: Панько Куліш. Львів. Відновлено з https://books.google.com.ua/books?id=iY9DAQAAMAAJ&pg=PP5&lpg=PP5&dq=Гордон+Байрон.+Чайльд+Гарольдова+мандрівка.+Переклав+Панько+Куліш&source=bl&ots=GQRSY8dB9u&sig=l2jgEC4SXMJrLGVKW-guSvsoexU&hl=uk&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=Гордон%20Байрон.%20Чайльд%20Гарольдова%20мандрівка.%20Переклав%20Панько%20Куліш&f=false
- Байрон, Дж.-Г. (2005). *Мазена* (збірка). Валерія Богуславська, Олекса Веретенченко та Дмитро Паламарчук (Переклад з англійської). Харків: Фоліо. Відновлено з <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1543>
- Byron, G. G. (1812–1818). *Childe Harold's Pilgrimage*. London: John Murray. Retrieved from <https://archive.org/details/childeharoldspil12byro>
- Byron, G. G. (1814). *The Corsair: A Tale* (7th ed.). London: John Murray. Retrieved from <https://archive.org/details/corsairtale00byrorich>

Byron, G. G. (1819–1824). *Don Juan*. Philadelphia: Jas. B. Smith & Co. Retrieved from <https://ia800203.us.archive.org/15/items/lordbyronsdonjua00byrouoft/lordbyronsdonjua00byrouoft.pdf>

Byron, G. G. (1812–1818). *The Eve of Waterloo*. In P. Cochran (Ed.), *Childe Harold's Pilgrimage*, Canto III. London: John Murray. Retrieved from https://howitreallywas.typepad.com/my_fathers_favourite_poem/2015/01/george-gordon-lord-byron-the-eve-of-waterloo-from-childe-harold.html

Byron, G. G. (1813). *The Giaour: A Fragment of a Turkish Tale*. London: John Murray. Retrieved from <https://archive.org/details/giaourfragmentof01byro/page/n7/mode/2up>

Kamila Huseinova
Zaporizhzhia National University
The Translation of Metaphors in George Byron's Poetry:
Lexical, Semantic and Stylistic Aspects

The article deals with the academic and theoretical basis of translation of metaphorical expressions in the works of George Gordon Byron. The research highlights lexical, cognitive, semantic and stylistic aspects of metaphor analysis, emphasizing the role of nature metaphors, anthropomorphic figures, and light-dark symbolism in Byron's poetry. The article highlights such translation methods as calquing, modulation, and metaphorical transposition, which are among the widespread techniques used during the translation of lexical units.

Key words: *metaphor, cognitive linguistics, semantics, stylistics, modulation, metaphorical transposition, calquing.*

Зуєнко М. О.,
д-р філол. наук, доц., проф. кафедри англійської та німецької філології,
директор Навчально-наукового інституту іноземних мов
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шнак М. В.,
канд. юрид. наук, адвокат, асистент кафедри цивільної юстиції та
адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
магістрант Полтавського національного педагогічного університету імені
В. Г. Короленка
<https://doi.org/10.33989/pnpn.791.c3292>

Особливості застосування перекладацьких трансформацій
у перекладі сучасних юридичних договорів

Нинішній час, коли Україна виступає активним учасником світової спільноти, вимагає зусиль щодо врегулювання правових стосунків між державами та іншими суб'єктами міжнародного товариства, які мають різні правові системи, культури, історію. Ці взаємини на дипломатичному та нормативному рівні втілюються в численних письмових угодах та договорах, які укладені між суб'єктами міжнародного права України та багатьох країн світу.

Варто навіть згадати чинний Закон України “Про міжнародні договори України”. Цей закон пронизаний нормами, які стосуються перекладу цих договорів. Але в першу чергу необхідно взяти до уваги те, що згідно зі ст. 2 (абз. 2) цього Закону, міжнародний договір України – укладений у письмовій